یادداشت

بهینه‌سازی؛ رویکرد دولت

پویا نعمت‌اللهی

● هفته گذشته بالاخره میزان و نحوه وصول وجوه ناشی از افزایش قیمت‌های هدفمندی یارانه‌ها مشخص شد و هیات وزیران مصوبه خود را صادر کرد. بدین‌ترتیب دولت تحت پنج‌محور قانونی می‌تواند منابع و مصارف حاصل از هدفمندی را مدیریت کند. این پنج محور عبارت‌اند از «قانون هدفمندی»؛ قانون بودجه ۱۳۹۳ کل کشور؛ متن «تبصره ۲۱»؛ «آیین‌نامه اجرایی همین تبصره ۲۱» و «مصوبه اخیرالذکر». اکنون می‌توانیم تصویر درست‌تری از نقشه راه دولت برای مواجهه با پدیده هدفمندی داشته باشیم؛ خصوصا آنکه چگونگی تکلیف دستگاه‌های اجرایی هم در همین مصوبه مشخص شده است. این مصوبه به‌طور کلی از دو بخش تشکیل شده است. بخش اول مربوط به نحوه وصول منابع هدفمندی و بخش دوم هم به کمک دولت به بخش تولید، حمل‌ونقل عمومی و بهینه‌سازی مصرف انرژی اختصاص داده شده است. این دو «بخش» در کنار یکدیگر؛ به‌مثابه «منابع و مصارف» هستند که لازمه تعادل در ارقام مصوبه است. اما دولت قبلا در بخش اول مصوبات دیگری را در اختیار داشته و اکنون با این آخری، در واقع به سوی «تعدیل» و نهایی‌کردن آنها گام برداشته است. برای مثال شرکت ملی گاز ایران در «آیین‌نامه اجرایی» مکلف شده بود به ازای هر مترمکعب گاز فروخته‌شده در داخل کشور معادل ۹۷۷ریال به خزانه واریز کند که این مبلغ در مصوبه اخیر به رقم ۸۹۲ریال رسیده است (یعنی حدود ۸۵ریال کمتر شده است).

برای توجیه این اختلاف باید به متن مصوبه دقت کرد. مبلغ ۸۹۲ریال فقط بابت سهم «سازمان هدفمندی» است بنابراین احتمالا آن ۸۵ ریال مربوط به سهم خود شرکت ملی گاز است. دقت داشته باشیم که دولت به‌تدریج تصویر دقیق‌تر و منطقی‌تری را فراروی خود به دست می‌آورد و لامحاله باید امکانات و منابع خود را به شکل هوشمندانه‌تری صرف امور کند. کمااینکه مواردی مانند مصرف گاز؛ اساسا رویه «قابل‌پیش‌بینی» ندارند و طی فصول مختلف و راهبردهای مختلف، دچار تغییر می‌شوند؛ بدین معنی که مثلا به‌واسطه برنامه‌های دولت و وزارت نفت در حوزه بهینه‌سازی مصرف، احتمالا نوسان‌های متعددی در این شاخص ایجاد می‌شود که لازم است دولت هم آمادگی لازم را داشته باشد. نگاهی به ارقام جدول مصوبه گواه این است که رویکرد دولت در این مصوبه، کاملا مبتنی بر بهینه‌سازی است، به گونه‌ای که میزان ۱۹هزارمیلیاردریال از جمع ۵۷/۲هزارمیلیارد مصوبه، به همین مقوله اختصاص دارد (چیزی حدود ۳۳درصد کل مبلغ).

مواردی مانند برقی‌کردن چاه‌ها؛ نوسازی و بازسازی ناوگان عمومی و از رده خارج‌کردن خودروهای فرسوده و... در این شمول قرار می‌گیرند. حالا اگر تخفیفی که «بابت حمایت از تولید برق توسط بخش خصوصی» تخصیص داده شده را هم در این تقسیم‌بندی بدانیم؛ آن‌گاه سهم «امور مرتبط با بهینه‌سازی» به رقم ۶۰درصد هم می‌رسد. این رقم را باید به‌طور علی‌حده از رقم چهارهزارو۸۰۰میلیاردتومان طرح تحول سلامت دانست؛ چراکه در جدول مربوط به مصوبه؛ هیچ نشانی از وزارت بهداشت هم نیامده است. این مبالغ به‌عنوان یارانه برای ۱۴۰هزارمیلیاردتومان تسهیلاتی را هم که از سوی بانک مرکزی تقبل شده است، به صنایع به‌عنوان تسهیلات پرداخت می‌شود که در نوع خود رقم بسیار بزرگ و البته بی‌نظیری است که به تولید اختصاص می‌یابد.

البته این مبالغ به‌صورت نقدی نبوده و بلکه در قالب مابه‌التفاوت «نرخ سود بانکی» با «نرخ مورد نظر دولت برای تسهیلات اعطایی به بخش تولید» تخصیص می‌یابد. اما در مورد کلیت این مصوبه، می‌توان دو نقد مشهود را هم ارایه داد: ابتدا اینکه معاون نظارت راهبری ریاست‌جمهوری طبق آنچه در تمامی رسانه‌ها منتشر شده، میزان اعتبار تخصیص‌یافته به تولید را از محل «افزایش قیمت ۳۰۰تومانی بنزین» دانسته است. اینگونه واژه‌سازی درست نیست، چرا که بعید است این‌همه اعتبار فقط از همین «محل» جمع شده باشد. حتی در متن مصوبه هم به اجرای جزء (۱) بند «ب» تبصره (۲۱) قانون بودجه سال ۱۳۹۳ کل کشور و آیین‌نامه اجرایی آن اشاره شده است. اسناد مذکور به صراحت به «اصلاح قیمت کالاها و خدمات موضوع قانون هدفمندی» ارجاع می‌دهد. بنابراین انحصار تخصیص منابع از محل «افزایش قیمت بنزین» نوعی «تقلیل خودساخته» است. نقد دوم هم گویا یک اشتباه « تایپی» است. در ماده ۳ از متن منتشره این مصوبه در رسانه‌ها، به «جزء (۱) بند «ب» تبصره (۲۱) قانون بودجه امسال» اشاره شده که احتمالا منظورشان «جزء (۱) از بند «ج» تبصره ۲۱» بوده است.

خبر

کاهش ۱۵درصدی قدرت خرید مردم به دلیل رکود

● **تسنیم:** دبیر شورای مناطق آزاد و ویژه اقتصادی با اشاره به اینکه صنعت مبلمان همچنان دستی و تک‌ساز است، بیان کرد: برای دوام و پایداری توسعه، درون‌زایی بسیار مهم و حایزاهمیت است.

اکبر ترکان در همایش دکو ۲۰۱۴ که در سالن همایش‌های صداوسیما در راستای صنعت مبلمان برگزار شد، گفت: فکرکردن برای صنعتی‌شدن و ماشینی‌شدن تولید بسیار خوب است. مردم کشور دوسال همراه با رکود و نرخ رشد منفی را پشت‌سر گذاشته که در نتیجه آن، قدرت خرید مردم در حدود ۱۵درصد کاهش داشته است.

قیمت‌ها به روایت مرکز آمار

بیشترین تورم به بهداشت و درمان رسید

شرق: تورم شهریورماه به گزارش مرکز آمار ایران در مناطق شهری ۲۰/۶ و در مناطق روستایی ۲۰/۹درصد عنوان شده است. بررسی جزییات گروه‌های هزینه‌ای نشان می‌دهد بهداشت و درمان در شهریور سال‌جاری بالاترین نرخ تورم را از آن خود کرده است. این بخش با ۳۲/۹درصد تورم روستایی و ۳۱درصد تورم شهری در صدر گران‌شده‌های گروه کالاها و خدمات غیرخوراکی جای گرفت. البته در مجموع بین کالاهای خوراکی و غیرخوراکی بالاترین تورم به سبزیجات تعلق دارد که در جوامع روستایی ۳۸/۳درصد و در جوامع شهری ۳۷/۴درصد رشد قیمت داشته‌اند. اما به دلیل ضریب نفوذ بهداشت و درمان در سبد هزینه که ۶/۸درصد از کل هزینه‌های یک خانوار را شامل می‌شود افزایش هزینه در این گروه تاثیرگذاری بالایی در هزینه خانوار دارد. با وجود آنکه حسن روحانی یکی از تاکیدات دولتش رسیدگی به وضعیت بهداشت و درمان مردم بوده و با کاستن از یارانه نقدی (از طریق خودانصرافی) وعده بهبود سلامت در جامعه را داده بود، باز هم عددها به طور قابل ملاحظه در این بخش رشد داشته است. اقدامات البته درخور تامل بوده است. وزارت بهداشت در یک سال اخیر معضل کمبود دارو را از ۳۰۰ قلم به ۶۰قلم کاهش داد، فهرست داروهای تحت پوشش بیمه نیز صدقلم دیگر را در خود جای داد، پرداخت‌های تشویقی برای ماندگاری پزشکان در مناطق محروم بیشتر شد، زایمان طبیعی رایگان شد، سهم مردم در پرداخت هزینه‌های درمانی در بیمارستان‌های دولتی به ۱۰درصد رسید و بر ارتقای سطح کیفی بیمارستان‌های دولتی و هتلینگ‌کردن آن تاکید شد. با همه این احوال هنوز این اقدامات نتوانسته از شتاب افزایش هزینه‌ها در این بخش بکاهد. رشد هزینه‌های درمانی در کشور مربوط به امسال هم نیست. چهارسالی هست که بهداشت و درمان در صدر این لیست قرار دارد. به گفته دست‌اندرکاران این حوزه پس از اجرای قانون هدفمندی یارانه‌ها به دلیل تاثیر زیاد افزایش هزینه حامل‌های انرژی در این بخش، به مرور این بخش هم به بالای جدول گران‌شده‌ها صعود کرد. با این همه گویا از سال آینده با تغییر کتاب تعرفه‌های پزشکی نیز باید منتظر افزایش هزینه‌هایی به مراتب بیشتر نیز در این بخش باشیم.

هزینه حمل‌ونقل ۲۵/۵درصد در روستا بالا رفت

سومین گران‌شده در گروه کالا و خدمات غیرخوراکی، حمل‌ونقل بوده است. با وجود آنکه دومین تورم بالا در گروه غیرخوراکی‌ها پوشاک و کفش بوده اما به دلیل ضریب اهمیت در رتبه پایین‌تر از حمل‌ونقل جای دارد. در ۱۲ماه منتهی به شهریور سال‌جاری حمل‌ونقل بوده که در روستاها ۲۵/۵درصد و در شهرها ۲۴/۷درصد افزایش یافته است. حمل‌ونقل را به دو بخش می‌توان تقسیم کرد: ناوگان عمومی کشور و تاکسیرانی. در بخش ناوگان عمومی هرچند درصد افزایش قیمت‌ها ممکن است بالا باشد اما به دلیل پایین‌بودن قیمت‌ها در این بخش افزایش دو برابری هم سهم‌گیری قابل‌توجهی از سبد هزینه نخواهد داشت. آن بخش که نقش چشمگیرتری دارد حوزه فعالیت تاکسیرانی است. اما در مجموع حمل‌ونقل ضریب اهمیت ۱۰درصدی در سبد هزینه دارد.

روستاییان نان خورتر هستند

در بین اقلام مختلف، خوراکی‌ها همیشه بیش از سایر گروه کالاها مورد توجه بوده است. امسال و در پایان شهریور ماه، تورم این گروه در روستا ۲۰/۳ و در شهر ۲۱/۱درصد عنوان شده است. در زیرمجموعه این بخش نان به‌عنوان کالایی با بیشترین ضریب اهمیت قرار گرفته که در مدت یادشده ۱۴/۲درصد در روستا و ۱۴/۹درصد در شهرها افزایش قیمت پیدا کرده است. نکته جالب توجه درخصوص نان آن است که در روستاها اهمیت این کالا ۱۱/۵درصد برآورد شده اما در شهرها ضریب اهمیت نان و غلات ۶/۴درصد عنوان شده است.

گوشت در شهرها کم‌اهمیت‌تر شناخته شد

این نسبت در مورد گوشت قرمز، سفید و فرآورده‌های آنها نیز به چشم می‌خورد. در روستاها ضریب اهمیت گوشت ۹/۷درصد است در حالی که در شهرها این کالا ۶/۳درصد در سبد هزینه اهمیت دارد. تورم گوشت قرمز و سفید در شهرها طی این مدت ۱۷/۷ و در روستاها ۱۸/۲درصد بوده است. در بین اقلام خوراکی و آشامیدنی همانطور که پیش‌تر اشاره شد، سبزیجات مقام نخست گران‌شده‌ها را دارد ولی پس از این گروه غذایی، چربی‌ها و روغن‌ها به‌عنوان گران‌شده‌ترین قابل ذکر است. تورم این ماده غذایی اگرچه در روستاها ۱۷/۲درصد برآورد شده اما در شهرها به ۲۶/۸درصد رسیده است. پوشاک و کفش در گروه غیرخوراکی‌ها رتبه دوم به لحاظ افزایش قیمت را داشته است. تورم این بخش در روستا ۲۶/۶ و در شهرها ۲۵/۳درصد محاسبه شده است. ضریب اهمیت پوشاک و کفش نیز به ترتیب در روستا و شهر ۶/۶ و ۴/۵درصد برآورد شده است. همیشه در بین اقلام هزینه‌ای غیرخوراکی، مسکن جایگاه ویژه‌ای به لحاظ ضریب اهمیت دارد. هزینه‌ها در این بخش در سال منتهی به پایان شهریور ۹۳ در روستاها ۱۸/۴درصد و در شهرها ۱۹/۲درصد افزایش یافته است. ضریب اهمیت این بخش نیز در روستا ۱۹ و در شهرها ۳۵/۶درصد محاسبه شده است.

۱۲ ماه منتهی به شهریور ۹۳		
اقلام سبد هزینه	تورم شهری	تورم روستایی
شاخص کل	۲۰/۶	۲۰/۹
خوراکی‌ها، آشامیدنی‌ها و دخانیات	۲۱	۲۰/۲
خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها	۲۱/۱	۲۰/۳
خوراکی‌ها	۲۱	۲۰/۳
نان و غلات	۱۴/۹	۱۴/۲
گوشت قرمز و سفید و فرآورده‌های آنها	۱۷/۷	۱۸/۲
گوشت قرمز و ماکیان	۱۶/۹	۱۷/۵
ماهی‌ها و صدف‌داران	۲۲/۴	۲۲/۶
شیر، پنیر، تخم‌مرغ	۱۸/۶	۱۹/۸
روغن‌ها و چربی‌ها	۲۶/۸	۱۷/۲
میوه و خشکبار	۱۸/۹	۱۶/۲
سبزیجات (سبزی‌ها و حبوبات)	۳۷/۴	۳۸/۳
شکر، مربا، عسل، شکلات و شیرینی	۲۳/۳	۲۱/۶
محصولات خوراکی طبقه‌بندی‌نشده در جای دیگر	۲۹/۱	۲۹/۶
چای، قهوه، کاکائو، نوشابه و آب‌میوه	۲۲/۸	۲۱/۶
دخانیات	۱۵/۷	۱۶
کالاهای غیرخوراکی و خدمات	۲۰/۴	۲۱/۶

۱۲ ماه منتهی به شهریور ۹۳		
اقلام سبد هزینه	تورم شهری	تورم روستایی
پوشاک و کفش	۲۵/۳	۲۶/۶
مسکن، آب، برق، گاز و سایر سوخت‌ها	۱۹/۲	۱۸/۲
مسکن	۲۰/۵	۱۸/۴
اجاره	۲۰/۴	۱۸/۲
خدمات نگهداری و تعمیر واحد مسکونی	۲۴/۴	۲۳/۶
آب، برق و سوخت	۱۰/۷	۱۷/۸
مبلمان و لوازم خانگی و نگهداری معمول آنها	۲۰/۶	۲۲/۹
بهداشت و درمان	۳۱	۳۲/۹
حمل‌ونقل	۲۴/۷	۲۵/۵
ارتباطات	۷/۲	۹/۳
تفریح و فرهنگ	۱۹	۱۹/۴
آموزش	۱۵/۱	۱۴/۹
هتل و رستوران	۲۴/۹	۲۵/۳
کالاها و خدمات متفرقه	۸/۴	۹/۳
شاخص کل بدون اجاره	۲۰/۶	۲۱/۲
کالاها	۲۰/۵	۲۰/۸
خدمات	۲۰/۶	۲۱/۴

عکس: رویترز

هزینه ماهانه یک‌خانواده ۴نفره چقدر است

۲میلیون‌و۲۰۰هزار تومان کف هزینه

مهر: یکی از مهم‌ترین مباحثی که خانوارهای کارگری کشور با آن روبه‌رو هستند، تامین معیشت و درآمد است؛ هرچند این مساله تنها مربوط به کارگران نیست و تمامی گروه‌ها در جامعه با آن درگیر هستند، اما به‌دلیل پایین‌بودن دستمزدهای قریب‌به‌اتفاق کارگران، این مساله در زندگی آنها نمود بیشتری دارد. مساله تامین معیشت و درآمد با توجهات بیشتری از سوی جامعه کارگری کشور دنبال می‌شود. در حال حاضر، بیشتر از نیمی از کل شاغلان کشور را مشمولان قانون کار و کارگران تشکیل می‌دهند که تغییر سطح درآمد و زندگی در این گروه‌ها می‌تواند تاثیرات مثبت فراوانی را در جامعه داشته باشد.

با وجود سال‌ها چانه‌زنی و پیگیری مطالبات کارگران از سوی نمایندگان آنها در مجامع‌عالی کشور از جمله شورایعالی کار، اما هنوز هم بین درآمدها و هزینه‌های واقعی خانوار کارگری کشور فاصله معناداری وجود دارد.

این موضوع درباره حداقل دستمزدها بیشتر قابل‌توجه است، چون به گفته کارشناسان بازار کار، حداقل دستمزد حدود ۶۰۹هزارتومانی تعیین‌شده برای سال‌جاری در بهترین شرایط تنها تامین‌کننده نیاز ۱۰روز اول ماه خانوارهای کارگری کشور خواهد بود. وجود این مساله برای میلیون‌ها مشمول قانون کار باعث شده تا افراد برای چاره‌جویی این مشکل، به انجام مشاغل دوم و سوم رو بیاورند، همچنین افزایش تعداد افراد شاغل در یک‌خانوار نیز راهکار دیگری است که این‌روزها در بین گروه‌های زیادی از جامعه دنبال می‌شود.

بر اساس روال هرساله که موضوع افزایش دستمزدهای سال آینده در نیمه‌دوم سال مطرح و در قالب آن برخی کارهای کارشناسی انجام می‌شود، امسال نیز نمایندگان کارگران اقداماتی را در این‌باره آغاز کرده‌اند. آنها با تشکیل کارگروه‌هایی به‌دنبال تدوین پیشنهاداتی درباره دستمزدها و ارایه آن به شورایعالی کار هستند.

هادی ابوی با اشاره به اینکه از طریق تشکیل کارگروه‌هایی در استان‌ها، بررسی‌های مربوط به دستمزدها و وضعیت سبد معیشت کارگران آغاز شده است، گفت: با وجود اینکه دولت عنوان می‌کند نرخ تورم کاهش یافته، اما بررسی‌های ما کاملا در زمینه سبد معیشت خانوار کارگری و تغییرات آن انجام می‌شود. عضو هیات‌مدیره کانون‌عالی انجمن‌های صنفی کارگران ایران اظهار کرد: بررسی‌های سه‌ماهه اول سال‌جاری که به‌صورت میدانی انجام شد نشان داد که بر اساس قیمت‌های کف بازار، هزینه یک‌خانوار چهارنفره کارگری ماهانه به دومیلیون‌و۲۰۰هزارتومان افزایش یافته است. به گفته ابوی، در بررسی وضعیت معیشتی کارگران به برخی مسایل مانند خط فقر نیز پرداخته نشده و تحقیقات روی هزینه‌های مربوط به خوراک، پوشاک، مسکن، حمل‌ونقل، تحصیلات خانوار کارگری و موضوعاتی از این دست انجام شده است.

وی خاطرنشان کرد: در آخرین بررسی صورت‌گرفته که مربوط به سال گذشته می‌شود، این رقم به میزان یک‌میلیون‌و۷۰۰هزارتومان بوده که نشان‌دهنده افزایش ۵۰۰هزارتومانی هزینه‌های مربوط به معیشت کارگران در سه‌ماهه نخست سال‌جاری است.

این مقام‌مسوول کارگری کشور با تاکید بر ادامه بررسی‌های کارگروه‌ها در استان‌ها، درباره وضعیت معیشت کارگران در ماه‌های آینده، اظهار کرد: دومین گزارش نیز که مربوط به فصل تابستان است، به‌زودی ارایه خواهد شد

خبر

حذف ناگهانی سوخت یارانه‌ای کامیون‌های ترانزیتی

● **مهر:** مدیرکل دفتر توسعه صادرات کالای سازمان توسعه تجارت ایران از صدور بخشنامه جدید ستاد مدیریت حمل‌ونقل و سوخت برای حذف اختصاص سوخت یارانه‌ای به کامیون‌ها خبر داد و گفت: این تصمیم منجر به افزایش هزینه حمل‌بار کالاهای صادراتی و کاهش قدرت رقابتی خواهد شد. محمود بازاری افزود: این تصمیم ستاد مدیریت و حمل‌ونقل و سوخت کشور در حالی اتخاذ شده است که کامیون‌های حامل کالاهای صادراتی ایران به دنیا به‌خصوص ترکیه، باوجود مشکلاتی که دارند، باید هزینه اضافی را نیز متحمل شوند که این موضوع، خلاف سیاست‌های کلان دولت برای حمایت از توسعه صادرات غیرنفتی به‌عنوان پیشران خروج از رکود است. وی تصریح کرد: هم‌اکنون کامیون‌های حامل‌بار صادراتی ایران که به‌سمت کشورهای اروپایی روانه می‌شوند، به‌دلیل مشکلات حمل دریایی مجبور به تردد از مسیر ترکیه و بندر مرسین برای دستیابی به بازارهای اروپایی هستند که همین امر، هزینه حمل‌بار صادراتی را افزایش می‌دهد. به‌گفته بازاری، بالارفتن نرخ حمل‌بار صادراتی براساس این بخشنامه جدید، باعث ازدست‌رفتن مزیت‌های رقابتی کالاهای ایرانی در مقایسه با رقباست و در واقع، عوارضی روی صادرات محسوب می‌شود. وی ادامه داد: به‌تازگی کشور ترکیه نیز، عوارضی را برای تردد از کامیون‌های ایرانی دریافت می‌کند که به‌نظر می‌رسد نیاز به هماهنگی وزارت امور خارجه ایران با مسوولان کشور ترکیه برای حل این معضل است. بازاری از نامه‌نگاری سازمان توسعه تجارت ایران با وزارت نفت برای ملغی اعلام‌کردن این بخشنامه خبر داد و گفت: در عین حال، موضوع عوارض دریافتی از کالاهای صادراتی از سوی ترکیه نیز از طریق رایزن بازرگانی ایران در ترکیه و وزارت امور خارجه در حال پیگیری است.

تصحیح و پوزش

● روز گذشته گزارشی از سخنان جناب آقای علی عرب‌مازار یزدی با عنوان «مقایسه کارنامه دولت‌های سال‌های جنگ و دوران تحریم» در همین صفحه منتشر شد که به دلیل تشابه نام خانوادگی، عکس جناب آقای علی‌اکبر عرب‌مازار یزدی به‌جای عکس وی همراه با گزارش چاپ شد. به این وسیله از نامبردگان و همچنین مخاطبان گرامی پوزش می‌خواهیم.